

вѣвъ Tartarus като отъ тартаръ, адъ: „S'ils arrivent, ces Tartares, nous les ferons rentrer dans le Tartare, d'où ils sont sortis и пр.“ Тоа каламбуръ се отдава на св. Лудвига, 1244., но се срѣща и у неговитѣ съврѣмненници. Ср. Kleinpaul, о. с. 391., Palmer, Folk Etym. 561. и сл., Whitney, Language and the Study of language, Lond. 1884., p. 38. Krek. Einl. 545. Нашиятъ приносъ къмъ блг. нар. етим. Сбм. IX, p. 513. За етимологията на името вж. Vámbéry, Der Ursprung der Magyaren, 436.

Исключение правятъ и нѣкои *германски* форми, въ които б се замѣстя съ *n*. Pulcari, Polcari (лонгоб.), Pulgaraland (англосакс.), pulgrey, pulga у, pulgery (Шилтберг.). Това явление е обаче обикновено: ср. *Miklosich*, Ortsnamen aus Appellat. p. 7.: Priesa, Priesen, Priesnitz, Pritz, Pritzen отъ слав. brěza, brěznice и пр.

Фонетично правилно се явява *n* нам. б и въ алтайското *пулгайры*. Въ тоя тат. диалектъ въобще всѣко начално б прѣминава въ *n* (чагат., уйг., кирг., як., осм. бај = богатъ, господинъ, алт. нај; уйг. и пр. баш, алт. нап и пр.). Ср. Radloff, Phonetik II, § 177. Тълкуванието на чувашката форма Муртар = Булгар (вж. по-горѣ у Золотницкій стр. 637) е възможно; *n* нам. начално б (*n*) се явява често не само въ чувашкото, но и въ други турски нарѣчия; алт. поѣѣ (силенъ) = абак. мѣѣ; палта, балта = алт. малта; буруч, пуруч (ниперъ) — тар. мѣч; тел. паттыр (юнакъ), кирг. батыр = алт. мѣттыр, каз. матур (хубавъ, отличенъ). Тоа прѣходъ намираме и въ чужди думи, напр. руск. печь става въ каз. мич, руск. бочка = каз. мичка и пр. Ср. Radloff, Phonetik II, § 206. и 202. Какъ се обяснява *китайската* ф. Реі-ју, въ която Хиртъ съглежда Buljar или Bulgar, не ми е извѣстно.

IV. Гласната въ първата срѣчка е била тъмна, както се вижда не само отъ старобългарскитѣ, старосръбскитѣ и старорускитѣ паметници, но и отъ колѣбанията въ графиката на името, както въ западнитѣ, тъй и източнитѣ форми: *лат.* Bulgaria и Bolgaria още въ чивидалското евангелие, Bolgaria въ стари карти, Bulgari, Bulgri и Bolgari, Bolgri, Burgaria и Borgar на Волга (Bolgara у Марко Поло), Bargaropolis (Bulgarophygm), Bellagrava bogarensis. Vicus Bulgarorum покрай Bulgaria nova (Fantuzzi). *Id. умал.* Bulgaria, Bulgaro, Bulghero, Bulgheri, Bulgheria и пр. и Bolgare, Bolgaro, Bolgheri, Bulgaria, *фр.* boghre, bougre и Bolgara, *нов.* bolgre, *сканд.* Vulgaria = Bolgaraland; *нѣмски* pulgary, pulgery, pulgrey (Шилтб.) и Belgeray, Belger (Седмигр.), у *Ямбрешича* Bulgar и bogâr, *ром.* bulgari и bogărie (cuir de Russie) *мадж.* bolgár. На сжщата причина се дължатъ очевидно четиритѣ разнообразни форми въ арменската география: болгар, блгар, блкар, болкар. Ср. и Болгару-чай, Balharou, народъ балкари, болхари.

V. Намѣсто *л* въ първата срѣчка се явява по нѣкога *р* още въ сръднѣвѣкови паметници, безъ разлика на западни и източни. Явлението е *секундарно* и принадлежи на най-разнитѣ езици. Отъ тамъ *лат.* Burgari, Burgaria, Borgar, Bargaropolis, *гр.* Βούργαροι, Βουργάρα, Βουργαρόπουλα, Βουργαρία, Βουργαρέλλι, *умал.* Burgaria, Burgarelli. Тукъ прина-